

İstanbul Üniversitesi Yayın No.: 5197
Edebiyat Fakültesi Yayın No: 3454
Takım Numarası : 978-975-404-947-3 (Tk.)
ISBN : 978-975-404-950-3 (3.c)

VIII. MİLLETLERARASI
TÜRKOLOJİ KONGRESİ
30 Eylül - 04 Ekim 2013 - İSTANBUL

VIII. INTERNATIONAL
TURCOLOGY CONGRESS
30 September - 04 October 2013 - ISTANBUL

BİLDİRİ KİTABI
BOOK OF PAPERS
III

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. Dr. Mustafa ÖZKAN
Doç. Dr. Enfel DOĞAN

İSTANBUL - 2014

HACI SÜLEYMAN AY'IN KİTAPLIĞINDA BULUNAN BİR DÂSTÂN-I İBRÂHİM EDHEM NÜSHASI

A Copy Of Dastan-ı İbrahim Edhem Which Was Found In The Bookshelf Of
Hacı Süleyman Ay

Bilge KARGA*

ÖZET

Burada tanıtacağımız “Dâstân-ı İbrâhim Edhem” başlıklı nüsha, Afyonkarahisar Bozhüyük beldesinde yaşamış olan Hacı Süleyman Ay (1926-2009) adlı bir şahsın özel kitaplığında bulunmuştur. Müstensihi belli olmayan bu nüshanın bugüne dek yayımlanan İbrâhim Edhem kıssalarından farklı olduğu tarafımızdan tespit edilmiştir. Dolayısıyla nüshayı gerek imla gerekse dil ve edebî özellikleri bakımından bu sempozyumda tanıtmayı planlıyoruz. Çalışmamızda İbrâhim Edhem hakkında kısa bilgi verildikten sonra nüshanın özellikleri tanıtılacak, metin diğer çalışmalarla karşılaştırılıp elimizdeki nüshanın konu hakkında yapılan çalışmalardan farkları belirtilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dâstân, Kıssa, İbrâhim Edhem, Mesnevi.

ABSTRACT

In this study we'll introduce “Dâstân-ı İbrâhim Edhem”. A copy of İbrâhim Edhem manuscripts was found the bookshelf of Hacı Süleyman Ay who lived in Afyonkarahisar Bozhüyük town. The copy which doesn't known it's copier is diffrent from another copies was determined. Consequently, we'll introduce this work to people at symposium with it's language and literary characteristics. Firstly, we are going to give a knowledge about İbrâhim Edhem, after this going to be acquainted the characteristics of work. At the same time, we are going to compare this work to another studies. In this way, we'll study to determine the differences of our study from others.

Key words: Dâstân, tale, İbrâhim Edhem, mesnevi.

İbrâhim Edhem, Horasan'ın Belh şehrinde doğmuştur. Doğum tarihiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ailesi, Arap kabilelerinden Benî İcl veya Temim'e mensuptur. İbrâhim Edhem'in Belh hükümdarı, Belh hükümdarının çocuğu veya torunu olduğuna dair rivayetlerle birlikte yalnızca varlıklı bir aileye mensup olabileceği de ileri sürülen düşünceler arasındadır.¹ Kuşeyrî,

* Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi.

¹ Reşat Öngören, “İbrâhim b. Edhem” *İslâm Ansiklopedisi*, C.21, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s. 293.

“Risâle”sinde onun bir prensin oğlu olduğunu söyler.² İbrâhim Edhem, tacı ve tahtı bırakıp zühd yoluna girmiştir. Sinan Paşa, Tezkiretü'l-Evliyâ'da onun Belh'ten sonra Nişabur'a gelip burada dokuz yıl bir mağarada ibadet ettiğini ve daha sonra da Mekke'de kırk yıl kaldığını belirtir: “*Belh memleketinde bir mîrzâde iken Nişâbur'a gelüp tokuz yıl bir mağarada yalnız 'ibâdet eyledi(...)'şöhret âfetinden ve izzet belâsından kaçup Mekke'ye müteveccih oldu (...)' kırk yıl Mekke'de turdı...*”³ İbrâhim Edhem'in ölümü için ise kaynakların çoğu 161-162 (778- 779) yıllarını ileri sürerler.

Hücvirî, İbrahim Edhem için şöyle der: “ ---padişah olanlarının da padişahı (şehinşah) idi. Hızır'ın (a.s) müridi, idi (...) İmam-ı Azam Ebu Hanîfe (r.a) ile içli dışlı olmuş ve ilmi ondan öğrenmişti”⁴ Ebû Hanîfe'den ilim öğrenmesi, Hızır'la arkadaşlık yaptığına inanılması, fenadan bekaya yüzünü dönmesi, alın teriyle geçimini sağlaması, menkıbesinin halk arasında yaygınlaşmasını sağlamıştır.⁵ Dervişliği sultanlığa değişmesi divan şairlerine de ilham kaynağı olmuştur. Hatta İbrâhim Edhem'in hayatı etrafında müstakil mesneviler de kaleme alınmıştır. Na'tı'nin Edhemnâme adlı eseri böyle bir eserdir.⁶

Üzerinde çalıştığımız “Dâstân-ı İbrâhim Edhem” adlı nüsha ise, Afyon Karahisar'ın Bozhüyük beldesinde doğup burada vefat etmiş olan Hacı Süleyman Ay (1926-2009) adlı bir kişinin özel kitaplığından edinilmiştir. Hacı Süleyman Ay'ın kitaplığında elimizdeki nüshanın haricinde de yazma eserler olduğu öğrenilmiştir.

Nüsha Tavsifi

Baş: Allâh' adıyla sefere girelüm/Hem Muhammed'e salavât virelüm (1a/1)

Son: Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilât/Vir muzahhar ravzasına e's-salât (9a/244)

Nüsha, ciltsiz olup kenarları dikilmek suretiyle birbirine tutuşturulmuştur. 120x200mm.-110x195 mm. (dış-iç) boyutlarında ve dokuz varaktan

² Hücvirî, *Keşfu'l-Mahcûb-Hakikat Bilgisi* (hzl.: Süleyman Uludağ), 3. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2010.

³ Sinan Paşa, *Tezkiretü'l-Evliyâ* (hzl.: Emine Gürsoy-Naskali) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1980. Ayrıca bak.: Feridüddin Atâr, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, hzl.: Orhan Yavuz, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

⁴ Uludağ, *a.g.e.*, s. 169-170.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bak.: İHalime Gül, *İbrahim bin Edhem ve Tasavvuf Tarihindeki Yeri*, Danışman: Dilaver Gürer, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Tasavvuf Bilim Dalı, Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.

⁶ İskender Pala, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, C. I-II, Akçağ Yayınları, Ankara 1989, s. 149.

oluşmaktadır. Harekeli nesih yazıyla kaleme alınmıştır. Metnin 2b,3a,3b, 4a, 8b ve 9a varakları sarı, diğerleri ise pembe renklidir.

Dâstân-ı İbrâhim Edhem nüshasının müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Ancak nüshanın üzerine Arap harfleriyle “Afyonkarahisar İdadisi talebesinden numara:146” şeklinde bir not düşülmüştür. Bu kayıt, Hacı Süleyman Ay’ın, nüshayı nereden edindiği ile ilgili bilgi vermesi bakımından önemlidir. Bu bilgiye göre nüshanın daha önce Afyonkarahisar İdadisi’ne⁷ kayıtlı olduğu ve bir talebe vasıtasıyla Hacı Süleyman Ay’ın eline geçtiği düşünülebilir.

Biçim Özellikleri:

Üzerinde çalıştığımız nüsha, toplam 244 beyit, 18 dörtlükten oluşmaktadır ve beyitler “fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” vezniyle mesnevi tarzında kaleme alınmıştır. Bu durum bir beyitte de şöyle ifade edilmiştir:

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilât

Vir muzahhar ravzasına e’s-salât (9a/244)

Beyitlerde çeşitli aruz kusurları dikkat çeker. Nüshada metnin aruz vezni belirtilmesine rağmen birçok beyitin bu vezne uymadığı görülür. Hece vezniyle yazılan dörtlüklerde de istikrarsızlık göze çarpar. Genelde dörtlüklerin sekizli hece ölçüsü ile yazıldığı görülür. Ancak yedili ve dokuzlu hece ölçüsüyle yazılmış mısralarla da karşılaşmak mümkündür. Aşağıdaki dörtlüğün ilk ve dördüncü mısraı 8’li, iki ve üçüncü mısraı ise 9’lu hece ölçüsüyle yazılmıştır:

Baba arzulayup gelen

Bu hâlîme muttali’ olan

Ata okına sîne uran

Benim oğlum cânım oğlum (8b/1)

Metinde “Hazâ Dâstân-ı İbrâhim Edhem” genel başlığı “Bu Şi’re Başladı Ey Cân” ve “Şi’r” alt başlıkları yer almaktadır. “Bu Şi’re Başladı Ey Cân” ve “Şi’r” adlandırmasının altında oğlun babaya ve babanın oğula duygularını

⁷ Afyonkarahisar İdadisi ile ilgili ilk kayıtlara “Afyon Rüşdiye Mektebi” adı altında 1912 yılında Servet-i Fünûn dergisinde yayımlanan yıllıkta rastlanmaktadır. Buradan, merkez rüştiyelerin 1894 yılında açıldığı öğrenilmektedir. Daha sonra da idadiler açılmıştır. Bunlardan biri de bugün Afyon Lisesi adıyla eğitim öğretime devam eden Karahisar-ı Sahip İdadisi’dir. İdadi, birinci dünya savaşının bunalımlı dönemlerine tank olmuştur.

dörtlüklerle ifade ettiği görülür. Nüshanın varaklarında yer alan satır sayıları da farklılık göstermektedir.⁸

Dil özelliklerine bakıldığında iyelik eklerinde dudak uyumunun olduğu gözlenir.

Hatta bunlar hareketlerle belirtilmiştir: didemiñ (2a) didigiñ (2b). Eklerin hareketlerle ifade edilmiş olması metnin yakın döneme ait olabileceğini gösteren bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Bazı kelimelerde ise hâlâ Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinin sürdüğü görülür: gelüp (1a) gönlimiz(3a) varuban (3a). Ancak, manzum metinler dilden dile dolaşma özelliğinden dolayı bu şekilleri koruyabilirler. Barbara Flemming, “İsar Gelecek Zaman Eki Kiplik Fonksiyonları Üzerine Notlar” adlı yazısında “-ısar” ekinin XVI. yüzyıl metinlerinde dahi olduğunu söyler.⁹ Elimizdeki nüshanın kâğıt yapısı da metnin yakın döneme ait olabileceğini düşündürür.

İçerik Özellikleri:

Üzerinde çalıştığımız nüshanın konusu şöyle özetlenebilir: İbrâhim Edhem, Horasan padişahıdır ve düşünde damı üzerinde bir kişinin deve aradığını görür. Deveci, İbrâhim Edhem'e altın tahtlar üzerinde oturarak Allah'a ulaşamayacağını söyler. Bir gün de heybetli bir kervancı, İbrâhim Edhem'in yanına gelip dünyanın aslında bir kervansaray olduğunu, herkesin bir gün geldiği gibi gideceğini öğütler ve birden kaybolur. İbrâhim Edhem, ava çıkar ve bir geyikle karşılaşır. Geyik, İbrâhim Edhem'e “Bir yeyecek bulmayup kaldıñ mı aç/Benim etime mi olduñ muhtâc”(3b/91) dedikten sonra İbrâhim Edhem atından düşer ve atı yalnız başına saraya geri döner. Edhem, tacını ve tahtını bırakıp Allah'ın yoluna kendini adar. Horasan'da eşi ile oğlu yalnız kalır. Oğlu on sekiz yaşına geldiğinde babasını aramaya başlar. Bir müjdecî, babasını Mekke şehrinde gördüğünü ve sırtında odunlar taşıdığını ona söyler. Edhem'in oğlu yola çıkar ve Mekke pazarına girer. Babasını bulur ancak oğlu, İbrâhim Edhem'i alıp anasının yanına götürmek isteyince İbrâhim Edhem, dua eder ve “Ya benim canımı al, ya onun” der (8a/228). Oğlan yere düşer; ölür.

Yapılan Çalışmalara Katkısı Bakımından “Dâstân-ı İbrâhim Edhem” Nüshası

Araştırmalarımız sonucunda İbrâhim Edhem menkıbelerini anlatan birden fazla nüshayla karşılaşmıştır¹⁰. Elimizdeki nüshanın, karşılaşılan eserlerden

⁸ 1a: 16, 1b: 16, 2a: 15, 2b: 17, 3a:17, 3b:16, 4a:16, 4b: 18, 5a: 16, 5b: 17, 6a: 17, 6b: 16, 7a:16, 7b:18, 8a: 16, 8b:14, 9a: 5.

⁹ Salan, *a.g.e.*, s. 148.

¹⁰ Dâstân-ı İbrâhim Edhem, Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu 4004/2; Dâstân-ı İbrâhim Edhem, 06 Mil Yz. A 6823/7; Dâstân-ı İbrâhim Edhem, 06 Mil Yz A 4309/2; Hikâye-i İbrâhim Edhem, 06

farklı bir nüsha olduğu görülmüştür. Asıl konumuz bu nüshayı tanıtmak olduğundan çalışmamızda diğer nüshalarla birebir farklılıkları vermek amaçlanmamıştır. Ancak ulaşabildiklerimizden farklı olup olmadığı ve elimizdeki nüshanın yayımlanan çalışmalara katkısı sorgulanmıştır. Nitekim “Dâstân-ı İbrâhim Edhem”, olay örgüsü ve çeşitli özellikler bakımından diğer nüshalarla ve yayımlanan çalışmalara benzerlik gösterir.

Yakın zamanlarda yapılan çalışmalarla İbrâhim Edhem menkıbelerinin farklı nüshaların bilim âlemine tanıtıldığı ve bu sayının gittikçe arttığı söylenebilir. Vasfi Mâhir Kocatürk “Türk Edebiyatı Tarihi”nde kendi kütüphanesinde yer alan bir “Dâstân-ı İbrâhim Edhem” nüshasından bahsetmiştir. Nüshanın başlangıç beyiti bizim üzerinde çalıştığımız metinden farklıdır: “Yine geldi gönlüme bir söz dahi/Söyleyim dinler isen ey ahi”¹¹ Kocatürk’ün elindeki nüsha ile çalışmamızın konusu olan “Dâstân-ı İbrâhim Edhem” in birbirinden farklı beyit ve dörtlükleri olduğu görülür. Metnimizde yer alan şu dörtlük, Kocatürk’ün nüshasında bulunmamaktadır: “Bülbülü güllere verdim/Emeğim yillere virdim/Esbâbım illere virdim/Benim oğlum garîb oğlum” (8b/10). Kocatürk’ün nüshasında bulunup bizde yer almayan dörtlükler de vardır: “Anan hasretini çeksin/Gele deyü yola baksın/Baban fırkatını etsin/Yetim oğul, garip oğul”.¹² Bu dörtlükten de anlaşıldığı üzere elimizdeki nüshada dörtlük sonlarında tekrar edilen “Benim oğlum garîb oğlum” mısrası, burada “Yetim oğul, garip oğul” şeklindedir. Yine de Kocatürk’ün hususi kitaplığında bulunan nüsha, çalışmamıza benzemektedir.

1995 yılında Himmet Biray ve Mehmet Sarı’nın “İbrâhim Bin Edhem Kıssası” adlı bir çalışmaları vardır. Eser, hem mensur hem manzum kısımlar içermektedir. Doğu Türkçesi ve Türkmençe’nin dil özelliklerinin hâkim olduğu bu çalışma, İbrâhim Edhem’in ataları ve çocukları ile ilgili bilgiler içermesi yönüyle de değerlidir.¹³ İbrâhim Edhem’in eşinin adının Bibi Zülfiye Ayem, oğlunun adının Muhammed olduğunu bu çalışmadan öğrenebiliriz. Elimizdeki nüshada ise Edhem’in atalarının ve ailesinin isimlerine yer verilmediği görülür. Bununla birlikte “İbrahim Bin Edhem Kıssası” adlı kitap, Bibi Zülfiye Ayem’in,

Mil Yz A 3803/3; Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, 06 Mil Yz A 3797/2; Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, 06 Mil Yz A 1881/1; Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, 06 Mil Yz A 1981; Menâkıb-ı İbrâhîm Edhem, 06 Mil Yz A 661/2; Dâstân-ı İbrâhîm Edhem, 06 Mil Yz A 9084/2; Hikâye-i İbrâhîm Edhem, 06 Mil Yz A 9260/3; İbrâhîm Edhem Destanı, Ali Emiri Koleksiyonu 34 Ae Manzum 874; Hikâye-i İbrâhîm Edhem Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 42 Kon 3676/7; Dâstân-ı İbrâhîm Edhem Der Pâdişâh-ı Biled-i Horâsân, Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 3449/2; Manzûme-i İbrâhîm Edhem, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19Hk 846/5; Velâyetnâme-i İbrâhîm Edhem, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi/ Türkiye Yazmaları Kataloğu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

¹¹ Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970, s. 161.

¹² Vasfi Mahir Kocatürk, *a.g.e.*, s. 163.

¹³ Himmet Biray; Mehmet Sarı, *İbrâhim Bin Edhem Kıssası*, Medrese Kitabevi, Afyon 1995, s.2.

oğlunun ve İbrahim Edhem'in mezarlarında ağlamasıyla sona erer¹⁴ Elimizdeki nüshanın sonunda ise İbrahim Edhem ölmemiş ve oğlunun ölümünden sonra (8b) Edhem'in eşi Horasan'dadır.

İ. Çetin Derdiyok, Adana İl Halk Kütüphanesi Ramazanoğlu Kitaplığı yazmaları arasında bulduğu "Manzûme-i Hikâye-i İbrâhîm Edhem" adlı nüshayı 1997 yılında "Fuat Özdemir Armağanı"nda bilim âlemine tanıtmıştır. Bu nüsha, İbrâhim Edhem'in ava çıkışıyla sona erer ve 58 beyitten oluşan eksik bir nüshadır. Metnimiz ise 244 beyit, 18 dörtlükten oluşmuştur.

1998 yılında, Sibel İzzi Gedikoğlu "Kıssa-i İbrâhim b. Edhem" adıyla bir yüksek lisans tezi yapmıştır. Çalışmasında, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 6286/3 numarayla kayıtlı olan nüshayı esas almıştır. Metnimiz bu nüshayla da olay örgüsü bakımından benzer ancak beyitlerdeki kelimelerin çoğu yerde farklı olduğu gözlenir. Nüshanın ilk beyti de çalışmamızdaki beyitten farklıdır: "Yine geldi gönlüme bir söz dahı/Dinler isen söyleyem ben ey âhi". Ayrıca Gedikoğlu'nun çalışması 312 beyitten oluşur ve dörtlüklerin bu çalışmada beyit şeklinde olduğu gözlenir. Okunamayan bazı mısralar da göze çarpar.¹⁵ Bu mısralar metnimizde daha okunaklıdır. Dâstân-ı İbrâhim Edhem'deki "Bu Şi're Başladı Ey Cân" ve "Şi'r" başlıkları, Gedikoğlu'nun çalışmasında sırasıyla "İbrâhim Edhem'in Oğlu Pedere Münâcâtıdır" ve "Cevâb-ı Gulâm Yefîm Âh" şeklindedir.

2011 yılında Nurcan Öznal Güder, "İbrahim Edhem Destanı" adlı kitabını yayımlamıştır. Bu çalışma 1992 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Topkapı Sarayı ve Bursa Genel Kitaplığı'nda bir mecmua içinde bulunan nüsha esas alınıp tenkitli bir metin oluşturulmuştur. Güder, elimizdeki nüshaya oldukça yakın bir metin ortaya koymuştur. Güder'in çalışması 249 beyit 18 dörtlükten oluşmaktadır. Çalışmamızdan beyit sayısı bakımından farklı olmasının yanında, metnimizde olup bu kitapta yer almayan beyitlere rastlanır. Şu beyit, elimizdeki nüshada dörtlük şeklindedir: "Bir nazar kıl bu felek işine/Ne getürdi İbrâhim oğlu başına".¹⁶ Çalışmamızda: "Bir nazar kıl bu felek işine/Ne getürdi İbrâhim oğlu başına/Hiç girer miydi düşine/Garîb oğlum yetîm oğlum" (8b/12). Güder'in çalışması ile elimizdeki nüshanın, metnin sona erişi bakımından da farklı olduğunu söylemek gerekir. Güder'in

¹⁴ Himmet Biray; Mehmet Sarı, *a.g.e.*, s. 167.

¹⁵ Sibel İzzi Gedikoğlu, *Kıssa-i İbrahim b. Edhem*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana 1998, s. 114-116.

¹⁶ Nurcan Öznal Güder, *İbrahim Edhem Destanı*, Eğitim Kitabevi, Konya 2011, s. 51.

metni: “Okıyanı dinleyeni yazanı yazdıranı/Rahmetiñle yarlıgagil yâ Ganı”¹⁷ şeklinde biter. Dâstân-ı İbrâhim Edhem nüshasında ise bu çalışmada bulunmayan iki beyit daha vardır: “Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilât/Giderir biñ biñ günâh bir salavât” (9a/243) “Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilât/ Vir muzahhar ravzasına e’s-salât” (9a/244).

2011 yılında Mehmet Mahfuz Söylemez, “Dâstân-ı İbrâhim Edhem-Dâstân-ı Fâtıma-Dâstân-ı Hâtun” adlı kitabı Gümüşhacıköy Beden Köyü’nde yaşamış olan Durmuş Topal Baba’ya ait nüshayı esas alarak yayıma hazırlamıştır.¹⁸ İncelemelerimiz sonucu çalışmamızdan farklı yanları olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak elimizdeki nüshanın şu ana kadar ulaşabildiğimiz diğer nüshalardan farklı olduğu söylenebilir. Yapılan incelemelerde de çalışmamıza konu olan nüshayla karşılaşılmamıştır. Üzerindeki kayıttan, müstensihî ve istinsah tarihi belli olmayan nüshanın, XX. yüzyılda yaşamış olan Afyon Bozhüyük’lü Hacı Süleyman Ay’dan önce Afyon Lisesi’ne kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer birçok nüshasında olduğu gibi hem aruz hem de hece ölçüsü özelliği gösterir.

Elde farklı nüshaların bulunması, İbrâhim Edhem menkıbelerine katkı sağlaması bakımından önemlidir. Bir nüshada okunamayan bir kelimenin diğerinde okunaklı olması, farklı beyitlerin varlığı, olay örgüsünde değişikliklerin olması gibi özellikler, bulunan farklı nüshaların tanıtılmasını gerektirir. Biz de elimizde bulunan nüshayı bilim âlemine böyle bir gerekliliğin sonucu tanıtmayı amaçladık. Bundan sonraki yapılacak çalışmalara küçük de olsa bir katkı yapmak istedik.

(1a)

Hazâ Dâstân-ı İbrâhîm Edhem

1 Allâh adıyla sefere girelüm
Hem Muhammed’e salavât virelüm
Bir hikâyet kılalum hoş haber
Lîk gâyet mu’teberdir mu’teber
Horâsân’da var idi bir pâdişâh
Hükmi şarkdan garba geçmişti ey şâh

¹⁷ Nurcan Öznal Güder, a.g.e., s. 51.

¹⁸ Mehmet Mahfuz Söylemez, *Dâstân-ı İbrâhim Edhem-Dâstân-ı Fâtıma-Dâstân-ı Hâtun*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011, s. 16.

Horâsân'da ol dahi sultân idi
Gâyetile fâzıl ehl-i dâna idi
5 Adına dirlerdî İbrâhîm Edhem
Mâlî mülki hadden berfî idi hem
İşit imdi Hakk'ın 'ibretini
Ahz-i sultânlığın terkini
Tahtı üzre bir gice yatur iken
Harîr atlâs döşekde yatur iken
Ol halîl yatur iken bir düş görür
Düş içinde sanki şimşek berk urur
Tamınıñ üstinde bir kişi gezer
Takur takur yürüyüp deve arar
10 İbrâhîm eyder kimsiñ ey kişi
Gice ile sen idersin bu işi
Kişi eyder ben seniñ deveciñem
Deve yitirdim arayup bulam
İbrâhîm Edhem bu sözi diñledi
Gazaba gelüp bu sözi söyledi
Ey şaşgun câhil misin deli
Hiç tam üzre deve olur mı belî
Pâdişâh tahtına deve mi çıkar
Gelüben bakını hem arı sokar
15 Sana şimdi virirem ben bir deve
Anı alup gidesin ive ive
(...) pâdişâhım (...) ¹⁹
Harîr atlaslar içinde yatasın (1b)
Bu altun taht üzre Tañrı mı olur
Tañrı isteyen bunda mı bulur
Tañrı bulunmaz böylelik ile
Dâ'imâ nefis ârzûsın virmek ile
Deli şaşgun bellüdür bilmez misin
Kendüñe hiç nazar kılmaz mısın
20 Ha benüm bunda deve aradığım

¹⁹ Nüshanın kenarı yırtılmış olduğundan okunamadı.

Ha senüñ Tañrı'ya kulum didigiñ
 Şimdi seni deve deyü yiderem
 Tâcı tahtı başuña dar iderem
 İbrâhîm Edhem uyandı uykudan
 Mecnûn oldu hemân ol dem kaykudan
 Üç güne dek hiç ta'âm yemedi
 Bu işi hiç kimseye tuyurmadı
 Didiler ey şâhımız n'oldı size
 Bu melûllikden haber vir gel bize
 25 Pâdişâh anda hiç söylemedi
 Bu hâli hiç kimselere dimedi
 Kapucılar saff tutup turmuş idi
 Taht üzre kendi oturmuş idi
 Eşit imdi dahı hâl n'oldı meger
 Karşudan hem kopdı bir heybetlü er
 İve İve Edhem geldi ey yâr
 Korkusı yok kimseden kılmaz hazer
 Kapucılar ne kişidir bilmedi
 Hiç birisi nutka kâdir olmadı
 30 İçerü girdi şâha virdi selâm
 Söyledi aña bir 'ibret-i kelâm
 İbrâhîm Edhem eydür ey yâr-ı cûl
 Ne sebebdır gelmege 'acûl 'acûl
 Toğrılıp geldiñ sen serâya
 Kimse mâni' olmadı sen gedâya (2a)
 Hâliñi 'arz eyle bize bilelüm
 Hem işiñ ne ise anı görelim
 Didi kim pâdişâhım diñle kelâm
 Yoluña olsun fedâ atam anam
 35 Hem mübârek olsun işbu tahtiñız
 Açık olsun ugrıñız hem bahtiñız
 Kervânımız vardır gelse gerek
 Bu serâya bu gice konsa gerek
 Ben ki gelmişem konakcı olmağa

Yatacak yirleri hâzır kılmağa
İşbu taht üzre karâr ideven
Tañ-ıla turuban ırte gideven
İbrâhîm ider ey hayâsız kişi
Delü misin sen idersin bu işi
40 Pâdişâh tahtına kervân mı konar
Hem izinsiz gelüben bunda iner
Bu serây benim hiç kimse yatmaya
Tâ gelüben yatup ırte gitmeye
Ey kişi bizden âzâd it cânîñi
Yokla bir âhû serây kervânını
Ol kim ider delü sensin ey âhî
Bu serâyı sen benim dersin dahı
Senden evvel bu serây kimiñ idi
Pâdişâh ider atamıñ idi
45 Ol kişi ider dahı evvel kimiñ idi
Didi atamdan evvel didemiñ idi
Didi birkaç akrabâ sordı aña
İbrâhîm Edhem haber virdi aña
Dahı dideñden evvel ey şâh
Filân oğlı filândır ey şâh (2b)
Bu kez kancaru gitdi bunlar
Bu serây saña hibe idenler
Pâdişâh ider bunlar hep gitdiler
Ecel şerbetin içüp hep gitdiler
50 İtdi kanı şol dimin söylediğîñ
Gel seniñ degil bu serây didiğîñ
Bu benimdir der isen sen ey âhî
Bu serâydan hem göçersin sen dahı
Bu ki kervân-serâydır bilesin
Durmayup âhîret yaragın göresin
Çünkü ol evvel gelenler geçdiler
Birbiri ardınca konup göçdiler
Fânîdir sen göñliñi virme buña

Hep gelenler gitdiler nevbet saña

55 Bâkî şol fânîye satmayasın

Dünyâ için âhret yıkmayasın

Fânîdir hiç kimse bulmaz vefâ

Sen de göçersin bize kılma cefâ

‘Ârif oldır ki geldi nereden

Böyle deyüp gâ’ib oldı aradan

Ol kişi kervancı degil bir nâs idi

Şu nebî Hızır İlyâs idi

Ol sebep oldı ki gelüp gitmege

İbrâhîm Edhem’i irşâd itmege

60 Söyledi aña bir nece ‘ibret-kelâm

Nâ-bedîd oldı aradan ve’s-selâm

Anı görüp İbrâhîm’in tâkati

Yine derd üzre derd oldı katı

Şol gice kim görmiş idi ‘ibreti

Deveciden almış idi hisseyi

Şol ne deyüp gussasın çeker iken

Ne hayâldir işbu hayâl dir iken

Hızırın irşâdı elem verdi katı

Artuk evvelkinden biñ dahı (3a)

65 Pâdişâhın hiç mecâli kalmadı

Kaldı hayretde nidesin bilmedi

Hem nutkı tutıldı söylemez dili

İRmez oldı hiç nesneye eli

Sen bilürsin hâlimi yâ Rabbenâ

Deyüben ağlardı yana yana

Gice gündüz uykusız oldu gine

At egerleñ binelüm der anlara

Varuban tağa şikâr avlayalum

Sahrâlarda göñlimiz egleyelüm

70 Cümle ‘askerle binüben varalum

Bu hâlimüz neye irer görelüm

Pâdişâhın emrini hep bildiler

Atını tonını hâzır kıldılar
Hep tevâbi' düşdiler şâh yanına
Uydılar ol Horâsân sultânına
Düşdi 'asker yazıya serâsime
Tolanup gitdi yüce tağ üstine
Diñle n'oldı hâli anda Edhem'in
Yog idi 'aklı başında hem anıñ
75 Çerisinden ayrı düşdi pâdişâh
Nire gitdigini bilmez kimse ol şâh
Tutdı bir tağ üzre at gider iken
Geldi Edhem kulağına bir nidâ' "Berü gel sen"
Meşgûl idi kendi kendi hâline
Ol nidâyı koymadı kulağına
Az birazdan işitdi bu üni
Ol nidâya tutmadı aslâ özini
Yine itdi ger nidâyı bir hoş
İbrâhîm Edhem aña urmadı gûş
80 Soñ âvâzda didiler ki anda bih
Ey İbrâhîm uş bu âvâzi diñledi
Yine derdi üzre dert oldı katı
Kalmadı sabrı dükendi tâkatı (3b)
Yine kanlu yaşlar toldı gözlere
Didi üç oldı bu hikmet bizlere
Pâdişâh bu sözi böyle deyicek
Çıka geldi nâgehân bir geyicek
Ol geyige meşgûl oldı pâdişâh
At bıraktı anuñ ardınca ol şâh
85 At sürüben kodı kûh üstine
Süñü ile anı yıkmak kasdına
At önünce ol geyik oldı hakîr
Kaça kaça 'âciz oldı fakîr
Câncıgazı acıyup gör n'eyledi
Hak fasîh dil virüp geyik söyledi
Geyik eytdi *e'l-hâzâ halaktü*

Dahı eytdi ve *bî-hazâ emertü*

Ya'nî benim çün mi halk olındıñ ey şâh

Sañâ emr olundu mı ey pâdişâh

90 Benim için mi yaratdı Hak seni

Sen ne dimege kovarsın beni

Bir yeyecek bulmayup kaldıñ mı aç

Benim etime mi olduñ muhtâc

Göge tutup yüzini geyik hemân

Didi bu şâhıñ elinden el-amân

Tâcı tahtı koyup bindi atna

Tama' itdi benim bir lokma etime

Uş²⁰ mecâlîm kalmadı n'ideyim âh

İşbu zâlim elinden kurtar ilâh

95 Eşidüp Edhem anı oldu kadîd

Ol aradan geyik oldu nâ-bedîd

Düşdi andan pâdişâh görür 'ibreti

Yine bî-hod olup gördi hikmeti

Atı yolun tutup gitdi eve

Vardı tahtıñ öñine ive ive (4a)

Gördiler yok kendi at geldüğünü

Bilmediler pâdişâh n'oldığını

Kaymi kabilesi hep ağlaşdılar

Anıñ için cigerler taglaşdılar

100 Bize olan hiç kimseye olmadı

Atı geldi ol şâhımız gelmedi

Yüzlerin yire urup hâk²¹ itdiler

Yaka yırtup sîneler çâk itdiler

Yine biz ol söz başına geledüm

Pâdişâhıñ n'oldı hâlin bilelüm

Ol geyik sözünü eşitmiş idi

At üzerinden yire düşmüş idi

Anda bu kez bak felegiñ işine

²⁰ Bu kelime "uc" yazılmıştır.

²¹ Nüşhada "çâ" olarak yazmaktadır.

Bir zamândan 'aklı geldi başına

105 Kakdı yerinden atını bulmadı

Kanda gitdigini hem bilmedi

Bir kere gögsün görüp itdi âh

Ciger biryâna dönüp didi Allâh

Şol kadar ağladı ki çıkdı üni

Gözi yaşı ısladdı esbâbını

Gitdigi yolda var imiş bir çübân

Kendi kulu idi ol gulâm

Eğnine bir kepenek almış idi

Bir keçe takye başında var idi

110 Sahrâlarda müdâm güderdi koyun

Pâdişâhın emrine almış boyun

Pâdişâh aña didi kim ey kul

Bir sözim var anı eyle sen kabûl

O kumâş kürkimi vireyim saña

Ol kepenegi bağışla sen baña

Kavuğu saruğu saña vireyim

Ol keçe takyeyi vir ben geyeyim (4b)

Saña verdim cümlesin esbâbımıñ

Cümle geyeceklerim olsun seniñ

115 Tîz bu işe uyuşalım

Seniñ ile tonımızı degişelim

Çübân ider ben gibi karavuşıñ

Bitürürsin dâ'imâ becidd işin

Pâdişâhım ben saña ne deyeyim

Seniñ esbâbını nece geyeyim

Ben biçâre kuluñam ey şâh

Sen bu 'âlem üzre oldıñ pâdişâh

Pâdişâh ider sözimi eyle yâd

Seni ben şimdiden gerü kıldım âzâd

120 Bu tavarıñ cümlesin bağışladım

Kamusın hep ben saña bağışladım

Bu libâs kaftanlarımı geyesin

Beni hiç kimseye tuyurmayasın
 Soyunup çıkardı şâh tonları
 Cümle melekler seyr itdi anları
 Bakdılar ol pâdişâhîñ işine
 Keçeden takyeyi geydi başına
 Pâdişâh atlâsını geydi çûbân
 Kepenegi şâha virdi ey cân
125 Ol iş için ikisi uyuşdılar
 Birbiriyle libâs değışdiler
 Gök melekleri hep anı gördiler
 Bu işe cümle ta'accüb kıldılar
 Dediler İbrâhîm Edhem n'eyledi
 Fânîyi bâkîye tebdîl eyledi
 Dünyânın çipil tonın çıkardı ol
 Âhiret hil'atini kıldı kabûl
 Döndi İbrâhim didi kim ey çûbân
 Kimseye dime beni zinhâr hemân
130 Çûbân ile sözi hatm oldu tamâm
 Toğırılıp bir yola gitdi ve's-selâm
 Yine geledüm sözün mâ-kabline
 İbrâhîmiñ hânedânı ehline (5a)
 Gitdiği vakit bir oğlı var idi
 Anuñ ile gönîlini egler idi
 Oğluna meşgûl idi dâ'im hemân
 İrdi birkaç yaşına ol nev-civân
 Yigit oldu anasınıñ bahtına
 Çıkdı oturdu atası tahtına
135 Dâ'imâ der idi ana diñle sözimi
 Tañrı atasız mı halk itdi bizi
 Elleriñ atası var görmez misin
 Kancaru gitedüğini bilmez misin
 Tâc [u] tahtı öksüz itmiş ne deyem
 Ben yefîmi öksüz itmiş ni'deyem
 Anası ider yigitler merdimi

Tâzelediñ yine benim derdimi
Anı gördim bindi birgün atına
'Askerin cem' itdi cümle katna
140 Çekdi şol tağ üstine ive ive
Ol vakitden berü gelmedi eve
Soñra atı geldi kendi gelmedi
Kanda gitdigini kimse bilmedi
Ol vakitden berü yasın tutaram
Sen ne bilürseñ ben dahı anı bilürem
Diñledi anasının sözün hemân
Atası-çün ağlar idi pehlivân
Eşit imdi yigit anda n'eyledi
Nece yıl hükümet eyledi
145 On sekiz yaşına girdi pehlivân
Misli yok idi cihânda ol zamân
İllâ yok İbrâhîm Edhem ne deyem
On sekiz yıl gâ'ib oldı gideyim
On sekizden soñra diñle söz ucı
Çıkageldi oğluna bir muştucu (5b)
Eytdi bir hayırlı sözüm var ey şâh
Baña hil'at iderseñ ey şâh
Bu sözüm devlete irişmişem
Mekke şehrinde atañı görmişem
150 Arkasıyla tağdan odınlar çeker
İletüben Mekke şehrinde satar
Mâlî mülki terk idüp çeker cefâ
Anda dervîşlere olmuş kethudâ
Ol yigit andan işitdi bu sözi
Yine toldı kanlı yaş ile gözi
Ol kişi merdim merdim söyledi
Lutf idüben aña hil'at eyledi
Döndi çerisine eytdi geliñiz
Atı tonı cümle hâzır kılıñız
155 Mekke şehrine varalum girelüm

Dertli atamın yüzini görelüm
Çâre yok emr pâdişâhın bildiler
Tez turuban yol yaragın kıldılar
Develere virdiler yol vaktula
Yapdı bir anda hem ulu gâfile
Cümle ‘asker bilesince turdılar
Anda tâcir hey’etine girdiler
Pâdişâhın atın çekdiler ey cân
Önünce bindi atına nev-civân
160 Yigidi gören gözünden sakınur
Degme sultânda yog idi takımı
Geydi eġnine harîr atlâs kumâş
Anı gören ‘aklı olurdu savaş
Ruhları gül misli yo[h] hilâl kaşı
Çerisine oldu bezirgân başı
Oġlunun ardına düşdi anası
Didi ananın bir dânesi
Tâzelediñ yine bağrım başını
Yine akıtdıñ gözümüñ yaşını (6a)
165 Sen gidicek fakîr ana nidesin
Bu garîbi kanda koyup gidesin
Hasretim atañ için ağlar idim
Seniñ ile göñlimi egler idim
Sen de bu kez dertde koduñ âlüni
Anası yavı kılisar bir dânesi
Bu kez iki derd için ağlayayım
Kimiñ ile göñlimi eyleyeyim
Ananın zârını gördi pehlivân
İndi atdan boynını koçdı hemân
170 Anacıġım Mekke’ye ben varayım
Atamıñ hâlini bir kez göreyim
Varuban saña getüreyim merdiñi
Gidereyim göñlündeki derdiñi
Ana didi ey oġıl n’ideyim

Senden korkaram âh derdime derd katayım

Yüregimde bir acı var bilürem

Korkaram yüzüne hasret kaluram

Pes ana oğıl bile sarmaşdılar

Kucak kılup ikisi ağlaşdılar

175 Çekdi kâfile başı yürüdi hemân

Mekke tarafına oldılar revân

Yalnız koyup gitdi anasını

Anası gönderdi bir dânesini

Eytdi varup bubasın gören

Elceğezini koynumda koyan

Gitdi bezirgân başı hacc kasdına

Hacc degil meger 'aşk-ı Hak dostuna

Gece gündüz durmayup gitdiler

Ka'beye günlerde birgün yitdiler

180 Yigit anda katlanup yol kahrına

İrişüben girdi Mekke şehrine

Dolaşup vardı Ka'be dârına

Varup indi Mekke'niñ bâzârına (6b)

Mekke şehri gördiler bu 'askeri

'Aceb kıldı hemân-dem her biri

Yigit gördi bir bölük dervîşleri

Diñle imdi anda olan işleri

Sordı siziñ içiñizde var mıdır

Horâsân'dan bir kimse var mıdır

185 Adı anıñ İbrâhîm Edhem idi

Horâsân'da ol kişi sultân idi

Haber aldım sizde olmuş kethudâ

Anuñ içün muştucu geldi baña

Çünkü dervîşler işiddi bu işi

Dediler kim bunda vardur bir kişi

Şimdi aldı baltayı dakup beline

Odına gitdi şol sahrâ sentine

Dâ'imâ ol tağa odına varur

Şol depeden aşuban şimdi gelür

190 Yigit anlardan işitdi bu sözi

Kan ile toldı kara gözi

Ol haremden ağlayup taşra çıkar

Gelecegi depeye toğrı bakar

Çünki gözlerdi depeyi pehlivân

Ol depeden bir kişi gelür hemân

Sırtına yüklenmiş odun bir neçe

Gelür idi ak sakallu bir koca

Koluna takmışdı odun ipini

Beline sokmuşdı balta sapını

195 Ol mübârek beli bükülmiş dahı

Karnı sırtına yapışmış ey âhî

Eski ton eğninde hem yalın ayak

Öyle olmuş kadd [ü] kâmet iki şâk

Yatsu âb-dest ile on sekiz yıl

Uyku uyumadı sabâh namâzın kıldı ol(7a)

Uyku derdinden ol gül cemâl

Olmuş idi gül yanakları hilâl

Kanınca su toyunca ta'âm yimedi

Uyku için yire hiç baş komadı

200 Ol yigit gördi atası hâlini

Bir zamândan varup öpdi elini

Didi yıksın arkasından odını

Varuban andan soram ahvâlini

Ol odın sırtına gelmişdi hoş

Mekke bâzârı içine kıldı cûş

Didi çağırup bu helâl odını

Helâl akça ile alsunlar bunı

Bir kişi geldi bâzâr itdi bütün

Akçanıñ dördün virüp aldı satun

205 Edhem odun akçasın aldı bütün

Akçanıñ dördün virüp

Virdi dört akçalık itmek hemân

İtmeği getürdi ol dervîşlere
Nısfını kıldı tasadduk anlara
Dahı nısfın kendi aldı ey cân
Gitdi dervîşlere andan hemân
Anlara kim ol yigit sormuş idi
Yigide anlar haber virmiş idi
Geldi Edhem anlarıñ yanına
210 Geçüben oturdu yerine
Edhem'iñ anda idi ma'bed-hânesi
Diñle imdi n'eyledi bir dânesi
Eşit imdi yigit anda n'eyledi
Girdi ardınca anı seyr eyledi
Atasınıñ hâlin gördi pehlivân
Bu şi're başladı ey cân (7b)

1 Tâcı tahtı Horâsân'da
Mâlı mülki koyup anda
On sekiz yıl gelüp bunda
Odun çeken babacığım
2 Beni iki aylıcak koyup
Şikâra giderim deyüp
Kolcağazına takup
Odun çeken babacığım
3 Anam hasretine yanan
Seniñ için kılup figân
Gelüp bunda yalın 'uryân
Odun çeken babacığım
4 Gelüp Mekke'niñ şehrine
'Asâsım almış eline
Sokup baltayı beline
Odun çeken babacığım
5 Hakk'ıñ 'ibretini görüp
Kalkup andan yola girüp
Mâlı mülkini terk idüp
Odun çeken babacığım

6 Beni öksüz yetim koyup

Hak emrine mutî' olup

On sekiz yıl bunda olup

Odun çeken babacığım

Söyledi işbu firâkı pehlivân

Atası boynına sarıldı hemân

İleteyim seni anamın yanına

Çıkarayım yine kendi tahtına

215 Böyle didi atasına saldı hoş

Atasının gözi aña oldı dūş

Gördi Edhem karşusunda bir yigit

Çıkageldi ol aradan key eşit

Bir sürûrlük geldi Edhem göñline

Görmemiş hiç öyle yigit 'ömrine

Kendiniñ olduğunu bildi ey cân

Göge dikdi yüzini ol dem hemân

Didi kim ey 'âlemi var eyleyen

Âdemi 'âlemde izhâr eyleyen

220 Şol zamândan dūş itdi[n] 'ibretlere

Vâkıf itdiñ hem beni hikmetlere

Mâ emlâki bırakdırdıñ baña

Tâcı tahtı koyup tayandım saña

On sekiz yıl âhıñı tutmuş iken

Kulluğa biraz boyun vermiş iken

Pâdişâhlığı terk itmiş iken

Sohbet-i halkdan ırag olmuş iken

Göñlimi ol hikmete tutmuş iken

Hakk'a hem nefsimi uydırmış iken (8a)

225 Yine bugün bir kişi geldi bize

Cihânı zulmet ider başımıza

Komayup ol beni iletür eve

Emecigim olısar bâd-ı hevâ

Dileğim senden budur ki ey hudâ

Kılma musallat anı beni eyle cüdâ

Yâ benim cânımı al bu sâ'at hemân

Yâ anıñ deyinice düşdi pehlivân

Sanki yay içinde ok çıkar gibi

Varuban nişânı yıkar gibi

230 Çünkü ağzından çıkdı bu du'â

Yigidi yıkup cânın aldı hudâ

Üşdi dervîşler hem anıñ başına

Düşdi yigit bak feleğin işine

Cümle yirden ürküben²² eytdiler

Anı tatar kurdı tutdı didiler

Gördiler kim cânımı almış hudâ

Anı görenler köp kıldılar du'â

Dediler kim zehî hikmet yâ yigit

Gurbet elde anasız olan yigit

235 Ey 'aceb yok mı bunıñ anası

Nice döye işbu derde anası

Acıdılar aña neçe yüz kişi

İbrâhîm Edhem de gördi bu işi

Bakdı gördi anda olan dervîşlere

Dahı neler geliser bu başlara

İbrâhîm Edhem eydür varayım

Gerü turuñ bir içerü gireyim

Halk aralayup geldi ey cân

Turup oğlını koçdı hemân

240 Başçağazın aldı perîşân ata

Bu şi'ri söyledi bak firkata

Şi'r (8b)

1 Baba ârzûlayup gelen

Bu hâlîme muttali' olan

Ata okına sîne uran

Benim oğlum cânım oğlum

2Beni ârzûlayup gelen

Ata okına düş olan

²² "ürkün ben (?)" olarak yazılmış.

Bu dertli bağrı delen
Benim oğlum garıf oğlum
3 Babañ dervış tonmı geydi
Mâlı mülki saña kodı
Bugün hep ellere kaldı
Benim oğlum yetım oğlum
4 Radiya' llâh bubañ cehdi
Kara imiş anıñ bahtı
Öksüz etdiñ tâcı tahtı
Benim oğlum garıf oğlum
5 Ata okı seni yakdı
Kamu eller bize bakdı
Fırâkıñ yüregim yakdı
Benim oğlum garıf oğlum
6 Tâcir sıfâtına girdiñ
Gelüp bu diyâra erdiñ
Yigitligi yele verdiñ
Benim oğlum garıf oğlum
7 N' olaydı beni bulmasañ
Arayup bunda sormasañ
Dertli bağrımı delmeseñ
Benim oğlum garıf oğlum
8 Seni evde turur dirdim
Tahtımda oturur dirdim
Murâdımı yele virdim
Benim oğlum garıf oğlum
9 Anañ 'aklını yitirdi
Hasretin dile getirdi
Tahtıñda eller oturdı
Benim oğlum garıf oğlum
10 Bülbüli güllere verdim
Emeğim yillere virdim
Esbâbım illere virdim
Benim oğlum garıf oğlum

11 Beni dervîşlere sordıñ

Oduna gitdigim bildiñ

Bağrım delik delik deldiñ

Benim oğlum garîb oğlum

12 Bir nazar kıl bu felek işine

Ne getürdi İbrâhîm oğlu başına

Hîç girer miydi düşine

Garîb oğlum yetîm oğlum

241 Söyledikçe söz uzar olmaz tamâm

Bunda hatm olsun bu söz ve's-selâm(9a)

Okıyanı diñleyeni yazanı yazdıranı

Rahmetiñle yarlıgagil yâ Ganî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilât

Giderir biñ biñ günâh bir salavât

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilât

Vir muzahhar ravzasına e's-salât

kadd ferâg 'an tahrîr hâzihi'd-dâstân

min hicretü'n-nebîyyi

salla'llâhü 'aleyhi ve's-sellem

Temmet

KAYNAKÇA

- ABDÜLKERİM KUŞEYRÎ, *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyri Risalesi* (Haz.: Süleyman Uludağ) 6. baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012.
- BİRAY, Himmet; SARI, Mehmet Sarı, *İbrâhim Bin Edhem Kıssası*, Medrese Kitabevi, Afyon 1995.
- DERDİYOK, İ. Çetin, “Adana İl Halk Kütüphanesi’nde Bulunan Bir Hikâye-i İbrâhim Edhem Nüshası” *Fuat Özdemir Anısı*, Türkoloji Araştırmaları, Adana 1997.
- FERİDÜDDİN ATÂR, *Tezkiretü’l-Evliyâ* (Haz.: Orhan Yavuz) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.
- FLEMMİNG, Barbara, “Notes On The (Isar) Future And Its Modal Functions”, *Turcologia* 26 (Çev. Musa Salman) *Dil Araştırmaları*, Güz 2011.
- GEDİKOĞLU, Sibel İzzi, *Kıssa-i İbrahim b. Edhem*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Adana 1998.
- GÜDER, Nurcan Öznal, *İbrahim Edhem Destanı*, Eğitim Kitabevi, Konya 2011.
- GÜL, Halime, *İbrahim bin Edhem ve Tasavvuf Tarihindeki Yeri*, Danışman: Dilaver Gürer, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Tasavvuf Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya 2008.
- HÜCVİRÎ, *Keşfu’l-Mahcûb-Hakikat Bilgisi* (hızl.: Süleyman Uludağ), 3. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2010.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970.
- ÖNGÖREN, Reşat, “İbrâhim b. Edhem” *İslâm Ansiklopedisi*, C.21, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s. 293-295.
- PALA, İskender, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, C. I-II, Akçağ Yayınları, Ankara 1989.
- SİNAN PAŞA, *Tezkiretü’l-Evliyâ* (Haz.: Emine Gürsoy-Naskali) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1980.
- SÖYLEMEZ, Mehmet Mahfuz, *Dâstân-ı İbrâhim Edhem-Dâstân-ı Fâtıma-Dâstân-ı Hâtun*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011.
- TÜRKİYE YAZMALARI KATALOĞU, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- <http://wikimapia.org/1201820/Afyon-Lisesi-1894-Erişim> Tarihi: 27.06. 2013/Erişim Saati: 01:33.
- <http://www.mkutup.gov.tr/> Erişim Tarihi: 28.06.1986/ Erişim Saati: 06:04.